ORDINIS MEDICI

IN

VNIVERSITATE LITERARIA IENENSI

H. T.

DECANVS

D. CHRIST. GOTTFRID. GRVNER

BOT. ET THEORET. MED. PROF. PVBL. ORD.

DISSERTATIONEM INAVGVRALEM

VIRI CLARISSIMI

HENRICI ERNESTI IVSTI

STOLLBERGENSIS

A. D. XX. IVLII CIↃ IↃ CCLXXXII

HABENDAM INDICIT

PRAEMITTITVR

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM LIBER I. E CODICE MOSQVENSI NVNC PRIMVM GRAECE AC LATINE

IENAE

LITTERIS MAVKII.

Est inter medicos feculi quarti medicus haud fpernendae doctrinae atque diligentiae, ORIBASIVS, Pergamenus, ZENONIS Cyprii difcipulus a), IVLIANVM Imp. ad dignitatem caefaream euehere aufus, hinc eius medicus et quaeftor Conftantinopolitanus, poft a fucceffore bonis exutus et in exilium ad barbaros b) actus, iis ob medendi artem carus, tandem in patriam redux, opibus, annis et meritis grauis confenuit. Qui etfi in primis GALENVM more feculi fequitur, tamen et multa propria litteris confignauit, bono et experto medico digna, et haud paucas veterum reliquias conferuauit. Mirum ergo videri cuique poteft, praeter leuia quaedam fragmenta, quae RICCIVS c), COCCHIVS d) et GVIL. DVNDASS e) in vulgus graece ediderunt, folam circumferri IO. BAPT. RASARII verfionem latinam, mancam profecto illam et haud raro laceram, graecum textum adhuc defiderari. Quare cum Cl. MATTHAEI f) lit-

a) *Eunap.* Vit. Philof. p. 178. fqq.

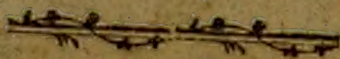
b) Ib. p. 181.

c) Vid. *Haller.* *Bibl.* Pract. p. 284. T. I. et Bibl. Chir. p. 95. T. I.

d) In Collect. *Nicetae.*

e) Orib. Anatomica ex libr. Gal. c. Verf. lat. Raf. L. B. 1735. 4.

f) Vid. Ill. *Baldinger.* Magaz. Vor Aerzte p. 183. f.

litteris certior fierem, latere in bibliothecis Mosquenfibus triplicem codicem feculi XIIII. quorum vnus *fynopf. nouem libros ad Euftathium filium*, alter *Euporift. ad Eunapium*, vltimus priores l. XV. *Medicinal. Collector.* etiamfi ex parte truncos et mutilos, non deftiti precibus exorare virum graecis litteris proferendis natum, vt huic operae, cui vix parem ftudio, affiduitate ac diligentia ferrea inuenias, fefe daret. Annuit, mifit quasdam particulas, omiffis tamen Galenicis, quas fuperfluas putabat, tandem intermifit prorfus laborem, quia nifi RASARII verfionem latinam ad manus haberet, fe oleum et operam perditurum ob fcripturae compendia multa et explicatu difficilia exiftimabat. Transmittendam ergo editionem iftam, eaque ratione vtilitati publicae confultum iri cenfui, fed quid e re fua effe crediderit Cl. MATTHAEI, nondum liquet. Quare ne lectores veterum amantes fpe vana captaffe et fruftratus effe videar, fi quid mihi acciderit, nolui amplius veluti in carcere inclufa detinere, quae habeo, praetermiffa tamen notularum mole fumtuum cauffa. Ex his inter fe collatis fatis fuperque colligitur, non adeo vanam et fallacem effe Cl. MATTHAEI g) coniecturam, hofce codices e bibliotheeca RASARII a MAXIMO epifcopo Venetiis emtos, ideoque eosdem effe, id eft, vnum codicem NIC. SAMMICHELII, peruetuftum et olim e Graecia deportatum, alterum MATTHAEI DANDVLI, *a quo*, tefte locuplete RASARIO h), *cetera omnia, tanquam a fonte manarunt. Et quamuis codex ille fit omnium, quos ego in hac maxima orbe viderim vetuftiffimus*, (fic aperte profitetur) *tamen tute fcis, quot in eo quoque loca fint, in quibus interpretandis vel diuinandum, vel (quod maxime periculofum eft) coniectura vtendum fit.* Accipe ergo, L. B. exiguum ac leuidenfe illud munufculum vna cum ceteris reliquiis, quae ORIBASII effe exiftimantur. Quam vere, viderint alii.

g) Notitia Codd. Mft. Graec. Bibl. Mosquenf. Mofc. 1776. p. 1. n. 3.
h) In Praef. Coll. Medic. cf. Praef. Synopf.

'Ορειβα-

Ὀριβασίου ἰατρικῶν συναγωγῶν βιβλίον α'.

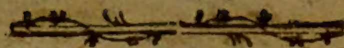
Τὰς προσταχθείσας ἐπιτομὰς παρὰ τῆς σῆς θεότητος, αὐτοκράτορ Ἰουλιανὲ, πρότερον, ἡνίκα διετρίβομεν ἐν γαλατίᾳ τῇ πρὸς ἑσπέραν, εἰς τέλος ἤγαγον, καθὼς ἠβουλήθης, ἅσινας ἐκ μόνων τῶν ὑπὸ Γαληνοῦ γραφέντων ἐποιησάμην· ἐπεὶ δὲ ἐπαινέσας ταύτας δευτέραν ἐπέταξας πρᾶξιν πάντων τῶν ἀρίστων ἰατρῶν ἀναζητήσαντά με τὰ καιριώτατα συναγαγεῖν, καὶ πάνθ' ὅσα χρησιμεύει πρὸς αὐτὸ τὸ τέλος τῆς ἰατρικῆς, καὶ τοῦτο πράττειν, ὡς οἷός τε εἰμὶ, προθύμως διέγνωκα, χρησιμωτάτην ὑπολαμβάνων a) ἔσεσθαι τὴν τοιαύτην συναγωγὴν τῶν ἐντυγχανόντων ἑτοίμως ἐξευρισκόντων τὸ ἑκάστοτε τοῖς δεομένοις ὠφέλιμον· περιττὸν δὲ νομίσας εἶναι καὶ παντελῶς εὔηθες τὸ ἐγγράφειν ταὐτὰ πολλάκις καὶ τῶν ἄριστα συγγραψάντων, καὶ τῶν μὴ ὁμοίως τὸ ἀκριβὲς ἐξεργασαμένων, μόνα τὰ τῶν ἀμεινον εἰπόντων συνάξω, πάλαι Γαληνῷ μόνῳ ῥηθέντα· μηδὲν παραλιπὼν τάξας, καθότι τῶν συγγραψάν-

ORIBASII MEDICINALIVM COLLETORVM LIBER PRIMVS.

Epitomas, quas tv olim, Dive Ivliane Caesar, mihi conficiendas mandaueras, iampridem, cum in Gallia citeriore essemus, ad finem, quemadmodum Tv voluisti, perduximus, quas quidem ex iis solis confeceram, quae Galenvs conscripsisset, cumque Tv eas laudauisses, alterum mihi laborem adjunxisti, vt, perquisitis omnibus, quae medici praestantissimi maxime opportuna dixissent, et quaecunque ad medicinae finem pertinerent, vnum in volumen redigerem: id quod ego pro virili parte me promto animo facturum decreui, cum existimem, haec collecta fore vtilia iis, in quorum manus incident, vt statim, quid semper iis, qui auxilio indigeant, vtile sit, comperiant. Nunc vero cum superuacaneum et omnino ineptum putem eadem saepius adscribere, et quae ab optimis medicis, et quae ab iis, qui non ita diligenter res tractauerunt, scripta fuerint, ea solum

a) In cod. ὑπολαμβάνειν.

ψάντων b) ἁπάντων εἰς τὰς αὐτὰς ὑποθέσεις αὐτὸς κρατεῖ, μεθόδοις καὶ διορισμοῖς τοῖς ἀκριβεστάτοις χρώμενος, ταῖς Ἱπποκρατείοις ἀρχαῖς καὶ δόξαις ἐξακολουθῶν· χρήσομαι δὲ κἀνταῦθα τοιαύτῃ τινὶ τάξει· καὶ πρῶτον μὲν οὖν συνάξω τὰ τοῦ ὑλικοῦ μέρους, εἶθ' ὅσα περὶ φύσεως κατασκευῆς εἴρηται ἀνθρώπου, μεθ' ἃ τὰ τῆς ὑγιεινῆς καὶ ἀναληπτικῆς πραγματείας, καὶ μετὰ ταῦτα, ὅσα τῆς διαγνωστικῆς καὶ προγνωστικῆς ἔχεται θεωρίας· ἐφ' οἷς τὰ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων καὶ συμπτωμάτων καὶ ὅλως τῆς τῶν παρὰ φύσιν ἐπανορθώσεως· ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων. —

ſolum colligam, quae nobis reliquerunt ii, qui ceteris praeſtiterunt, ſed nihil omittam eorum, quae GALENVS dixerit, ſiquidem ex iis, qui easdem res pertractarunt, ipſe et via ac ratione, et diſtinctione ceteris omnibus antecellit, ac principia et ſententias HIPPOCRATIS imitatur. Hoc vero ordine, hoc loco vtar. In primis colligam ea, quae de parte materiae ſunt, deinde de natura atque fabrica hominis, tum de tuenda ſanitate et reficiendis corporibus agetur: quibus confectis, addam, quae ad dignotionem et praenotionem pertinent; ad haec quae de morbis deque ſymptomatis ſunt, accedent, et denique ea, quae valent ad corrigendum ea, quae praeter naturam ſunt, adhibebuntur. A facultatibus autem alimentorum initium dicendi ſumam.

Ἐκ τῶν Ἀθηναίου *) περὶ πυρῶν ἐκ τοῦ α' λόγου κεφ. β'.

Τῶν σίτων κράτιστοι πρὸς εὐτροφίαν εἰσὶν οἱ πυροί· διαφέρουσι δὲ

DE TRITICO EX ATHENAEI COMMENTARIIS EX LIBRO PRIMO CAP. II.

Ex cibis valentiſſimum ad nutriendum eſt triticum· cuius magna

b) Verba minus apte collocata turbant ſenſum; nihil tamen hic corruptum ſubeſſe videtur.

*) Clarus ſectae Pneumaticae auctor, Attalenſis vel Tarſenſis, Aſclepiade Bithyno iunior, contra quem ſcripſit, medicus inſignis ſub finem ſeculi primi

δὲ ἀλλήλων τῷ c) μᾶλλον καὶ ἧσσον θερμαίνειν τε καὶ ὑγραίνειν παρὰ τὰ γένη καὶ παρὰ τοὺς τόπους, ἐν οἷς φύονται, καὶ παρὰ τὰς καταστάσεις τῶν ὡρῶν, καὶ τῶν αέρων, καὶ παρὰ τῶν χρόνων d)· παρὰ μὲν οὖν τὰ γένη διαφέρουσιν οἱ πυροὶ, ὅτι οἱ μὲν αὐτῶν σιτάνιοι καὶ ἀλευρῖται, οἱ δὲ σεμιδαλῖται εἰσίν· οἱ μὲν οὖν σιτάνιοι κοῦφοί τε εἰσιν καὶ χαῦνοι τῇ συστάσει, καὶ λευκοί· κατειργασμένοι γάρ εἰσιν τῆς γαιώδους οὐσίας ἐν αὐτοῖς ἐπὶ πλέον κεχυμένης καὶ διαλελυμένης ὑπὸ τῆς οἰκείας συμπέψεως· διόπερ ἑτοίμην καὶ εὔπεπτον, καὶ καθόλου εὐμετάβολον τὴν τροφὴν προσφέρονται e), ἔτι δὲ εὐδιάπνευστον καὶ εὐεκποίητον, ἐλασσονα δὲ καὶ οὐκ ἴσην τοῖς σεμιδαλίταις, καὶ πρὸς ὑγείαν μᾶλλον ἢ ῥώμην ἁρμόζουσαν· οἱ δὲ σεμιδαλῖται βαρύτεροί τε εἰσίν, καὶ πυκνοὶ, καὶ ξανθοὶ, καὶ διαφανεῖς, καὶ δύσπεπτοι μέν εἰσιν, ἀνάδοσιν δὲ ἔχουσι δαψιλῆ καὶ δυσδιάπνευστον, καὶ καθόλου πρός ῥώμην μᾶλλον ἢ πρὸς ὑγείαν εἰσὶν ἐπιτήδειοι.

Παρὰ δὲ τοὺς τόπους διαφέρουσιν οἱ ἐν ξηροῖς καὶ ἀλιπέσι χώροις γινόμενοι τῶν f) εὐγείοις καὶ πιε-

na differentia, vt magis minusque calefaciat et humectet, a genere, a locis, in quibus nascitur, a temporum constitutione, ab aere et a temporibus ducitur. Ac generis quidem ratione differt *triticum*, quia alterum *sitanium* et farinaceum, alterum vero *similaceum* est, sitanium vero leue est et laxum consistentia, atque album: hoc enim est elaboratum, terrea substantia multum in ea affusa, et a propria concoctione dissoluta. Quocirca et promtum, et quod bene concoquatur, et ad summum, quod facile immutetur, alimentum praebet: quin etiam, quod facile perspiretur et conficiatur: minus tamen fit, neque par ei, quod similaceum afferat, et quod magis ad bonam valetudinem, quam ad robur accommodatum sit. Similaceum vero est grauius, et densum, et flauum, et pellucidum, estque difficile ad concoquendum, distributionem tamen copiosam et quae non facile perspiretur, habet, et omnino potius ad robur, quam ad sanitatem est accommodatum. Ex locis autem differt tri-

mi, quem ipse Galenus, parcus alieni meriti laudator, summis extulit laudibus. Multa eius fragmenta ap. *Gal.* serioresque medicos reperiuntur.

c) Cod. τὸ.

d) Leg. τοὺς χρόνους aut delend. παρὰ.

e) Pro, προσφέρουσι, vt infra.

f) Forte omisit scriba ἐν ob sequens ἐν, cum paullo infra additum sit.

πιεροῦς g) φυόμενον· οἱ μὲν γὰρ ἀπ' ἐλάσσονος ὕλης καὶ κουφοτέρας, καὶ λεπτοτέρας συνεστῶτες h) εὐκατέργαστοι μέν εἰσι καὶ εὐμεταβολοι, ἐλάσσονα δέ τροφὴν προσφέρονται, ὃν τρόπον οἱ ἐν τοῖς καύστοις λεγομένοις ἐπισπειρόμενοι· τῆς γὰρ ἐν τοῖς τόποις ὕλης ἐμπρησθείσης διὰ τὸ ἀλυπὲς καὶ ἄτροφον τῆς τέφρας, λευκοί τε γίνονται, καὶ χαῦνοι, καὶ σιτάνιοι, οἱ δὲ ἐν εὐγείοις καὶ λιπαροῖς τόποις φυόμενοι ἀπὸ δαψιλοῦς καὶ στερεᾶς ὕλης τρεφόμενοι πυκνοί τε εἰσι, καὶ βαρεῖς i), καὶ πολύτροφοι· καὶ οἱ ἀναπεπταμένοι k) δὲ τῶν τόπων καὶ εὔπνοοι, καὶ εὐήλιοι βελτίους πυροὺς φέρουσι καὶ l) πολυτροφιμωτέρους· διαφέρουσι δὲ τοῖς τόποις καὶ οἱ ἐν ψυχροῖς ἄγαν καὶ χιονοβολουμένοις φυόμενοι τῶν ἐν θερμαῖς χώραις σπειρομένων. οἱ μὲν γὰρ ἐν ψυχροῖς τόποις φυόμενοι κατειργασμένοι μᾶλλον εἰσιν καὶ λεπτομερεῖς, ὁποῖοί εἰσιν οἱ σιτάνιοι· μήποτε γὰρ οἷον φωλευούσης ἐν αὐτοῖς τῆς δυνάμεως καὶ ὀλίγην μὲν τροφὴν ἀναλαμβανούσης, ταύτην δὲ ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον, ἐπὶ πολὺ δὲ πεπτούσης πλείονα κατεργασίαν τε καὶ χύσιν ἐν αὐτοῖς τὸ γεῶ-

triticum, quod in ſiccis et non pinguibus regionibus natum ſit, ab eo, quod in fertilibus et pinguibus oriatur. Illud enim cum ex minore materia leuioreque, et tenuiorum partium conſtet, facileque mutatur illud quidem, ſed minus alit: quare affectum eſt id, quod in locis, quae exuſta vocantur, ſeritur. Cum enim loci materia exuſta ſit propter cinerem, pinguedine et nutritione carentem, triticum album laxum et ſitanium efficitur. At quod in pinguibus et fertilibus locis naſcitur, copioſa et ſolida materia educatum eſt, et denſum, et graue, atque etiam multum nutrit. Ac loca quidem aperta, quaeque bene perſpirantur et aprica ſunt, melius triticum ferunt, et quod nullo magis nutriat. Differt quoque loci ratione triticum, quod in locis admodum frigidis et niualibus oritur, ab eo, quod in calidis regionibus ſeritur. Nam quod oritur im frigidis locis, eſt elaboratum et tenuium partium, quale eſt ſitanium. Cum enim non velut deliteſcat in eis vis exiguumque alimentum, idque paul-

g) Mox dicit λιπαρός. v. *Erotian.* p. 302.. *Sophocl.* p. 358. *Theocrit.* p. 218. *Iulian* p. 64. *Apoll. Rhod.* p. 478. et *Diog. Laert.* p. 229.

h) *Xenoph.* p. 581. *Diog. Laert.* p. 493. edit. *Steph.* in fragm. Pythag.

i) Cod. καρεῖς.

k) Vide de hac v. *Zoſimum.* p. 150. 154.

l) Πολυτρόφιμος, ignoro, πολύτροφος notum eſt, forte πολὺ τροφιμ. legendum.

γεῶδες λαμβάνει· διὸ καὶ κοῦφοι τε εἰσὶν οἱ πυροὶ, καὶ εἰς λεπτὸν ἄλευρον ἀναλελυμένοι, καὶ τοὺς τριμηναίους δὲ πυροὺς κουφοτέρους ὄντας, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν τοῖς χιονοβολουμένοις τόποις γινομένους ὁμοίους ὄντας παρειλήφαμεν· οἱ δὲ ἐν θερμοῖς τόποις γινόμενοι τῶν πυρῶν, ἄφθονον μὲν τροφὴν παραλαμβάνουσι, καὶ πολλὴν, πυκνοτέραν τε καὶ ἧσσον κεχυμένην τε καὶ διακεκριμένην· οἱ δὲ ἑλῶδες τῶν πυρῶν ἄτροφοι τε εἰσὶ καὶ κουφότεροι, καὶ τὸ αἷμα φαῦλον ποιοῦσιν, καὶ ἧσσον θερμαίνουσι τὰ σώματα· καὶ οἱ κάθυγροι δὲ τῶν τόπων ἀτροφωτέρους φέρουσι καὶ ἀτονωτέρους τοὺς πυρούς· δοκοῦσι δὲ καὶ τῷ ὅλῳ γένει μεταβάλλειν εἰς αἴρας m) διὰ πλεονασμὸν ὑδάτων· οἱ δὲ ἐν σκιεροῖς καὶ συνδένδροις τόποις γεννώμενοι πλέον ἔχουσι τὸ σκύβαλον n) τοῦ χρησίμου.

Παρὰ δὲ τὰς καταστάσεις τῶν ὡρῶν καὶ τῶν ἀέρων, οἱ πυροὶ διαφέρουσιν· παρὰ μὲν τὰς ὥρας, ὅταν τε εὔκρατος καὶ σύμμετρος αὐτῶν ἡ μεταβολὴ γένηται, ψύξει καὶ θερμασίᾳ, καὶ ὄμβροις, καὶ πάλιν ἀνοχαῖς τῶν ὑδάτων· συμβαίνει γὰρ εὐτροφεῖν τε καὶ πληροῦσθαι τοῖς ὄγκοις τοὺς πυρούς, καὶ τοὐναντίον ὅταν ἀκαίρως, ἀκρατῶς καὶ ἀσυμμέτρως ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἐπιτελεῖται· ἰσχνοὶ γὰρ καὶ ἄτροφοι γίγνον-

paullatim capiat, permultum autem concoquat, efficitur, vt pars terrea magis in eis elaboretur et fundatur· Ex quo conficitur, vt triticum, cum leue sit, tum vero etiam in tenuem farinam dissoluatur. Quod *trimestre triticum* est, leuius esse, et praesertim, quod in niualibus locis nascitur, huiusmodi esse accepimus. Quod vero in calidis locis oritur, et copiosum alimentum, et multam densitatem, et minus fusam atque secretam capit. *Palustre* porro *triticum* alimento vacat, estque leuius, et vitiosum sanguinem facit, et corpora minus calefacit. Loca autem perhumida triticum ferunt, quod minus alit, quodque est imbecillius; et ex toto genere videtur in lolium propter aquae vim et copiam degenerare. Quod vero in vmbrosis et nemorosis locis nascitur, plus habet aceris, quam vtilitatis. Ex temporum vero atque aeris constitutione existit etiam tritici differentia. Atque ex temporibus quidem, cum eorum sit temperatura, et moderata in frigore, calore, imbribus, et postea in aquarum defluentium cohibitione commutatio: Tunc enim triticum boni alimenti fieri, eiusque molem impleri contigit: vt contra fit, cum intempestiue, intem-

m) Του σιτοῦ αἴρας ἐκλέγειν ap. *Diog. Laert.* p. 202.

n) l. c. ἀχρεῖον.

γνονται· παρὰ δὲ τοὺς ἀέρας, ὅταν κατὰ τοὺς προσήκοντας καιροὺς εὔδεινοι o) γένωνται, καὶ εὐήλιοι, καὶ ἀνήνεμινοι· ἢ τουναντίον ἐπινεφεῖς καὶ δυσήλιοι· πολλάκις δὲ καὶ ψεκάδας φέροντες ἤδη θερμῆς τῆς, ὥρας οὔσης καὶ πρὸς τελείωσιν τῶν πυρῶν ὄντων· φθίνουσι γὰρ ἐρυσιβούμενοι· παραπλησίως δὲ καὶ ὅταν βαρεῖα, καὶ ξηρὰ, καὶ θερμὰ γένηται πνεύματα τὰ ὑπὸ τὸν καιρὸν τῆς τῶν σταχύων πληρώσεως, καὶ ἰσχυροὶ καὶ πολὺν χρόνον φυσήσωσιν οἱ λεγόμενοι καύσωνες ἐπικαίουσι p) τοὺς στάχυας καὶ ξηραίνουσι, καὶ διὰ τοῦτο ἀτρόφους κατασκευάζουσι.

Παρὰ δὲ τὸν χρόνον διαφέρουσιν εἴτε νέοι, καὶ οἱ παλαιοὶ, καὶ οἱ μεταξὺ τούτων· οἱ μὲν γὰρ πρόσφατοι, πολυχυλότεροί εἰσι, καὶ πνευματώδεις, καὶ πολύτροφοι· οἱ δὲ παλαιοὶ τουναντίον, ἀχυλότεροι, καὶ ξηρότεροι, καὶ ἀτροφώτεροι· οἱ δὲ μεταξὺ τούτων κατὰ χρόνον τὰς μεσότητας ἔχουσιν τῶν εἰρημένων.

Περὶ

temperate et immoderate, quae praediximus, eueniunt: nam et gracile, et alimonia vacans efficitur. Aeris autem ratione, cum opportunis temporibus serenus apricusque est, et a ventis apte perflatur, vel contra, cum nubilus est, et opacus Saepe enim minutulam pluuiam emittit, cum iam tempus sit calidum, et triticum ad perfectionem peruenerit: quo casu triticum rubigine tentatum perit. Simili quoque modo fit, cum venti graues, sicci et calidi sub tempus, quo spicae implentur, exorintur. Cumque vehementes et multo tempore spirauerint ii, qui καύσωνες, hoc est, ardentes nominantur, spicas adurunt et exsiccant, et idcirco faciunt, vt alimenti nihil habeant. Ratione vero temporis, nouum a vetere et eo, quod inter vtrumque est intermedium, differt. Nam recens plus succi habet, flatus gignit, et multum alit, vetustum contra succo vacat, siccius est, et minus alit: quod vero est medium, ratione temporis habet medietates praedictorum.

DE

o) V. Dorvill. ad Chariton. p. 292. Diog. Laert. p. 463. Apoll. Rhod. p. 187. At vero ad marg. ἐνδίεινοι, ἔνδιοι.

p) Cf. Plato p. 681. Longin. p. 260. Philo p. 148. Maxim. Tyr. p. 189.

Περὶ τῶν κατὰ τὰς ὥρας κρεῶν. κεφ. γ΄.

Σύες μὲν τὴν ἐαρινὴν ὥραν εἰσὶ κάκιστοι μέχρι πλειάδος q) δύσεως φθινοπωρινῆς, τὸ δ᾽ ἐντεῦθεν μέχρι ἦρος κάλλιστοι· αἶγες δὲ τὸν μὲν χειμῶνα κάκισται, τοῦ δὲ ἦρος ἄρχονται κρείσσους γίνεσθαι μέχρις ἀρκτούρου δύσεως· πρόβατα δὲ καὶ ταῦτα τὸν μὲν χειμῶνα κακιστα, μετὰ δὲ ἰσημερίαν πιαίνεται μεχρι τροπῶν θερινῶν· αἱ δὲ βόες, ὅταν ἡ πόα ἐκκαρπῆ r), ἦρος τε παυομένου, καὶ τῷ θέρει παντί. Τῶν τε ὀρνίθων οἱ μὲν κατὰ χειμῶνα, κάλλιστα ἔχουσιν, ὅσοι δὲ ἐπιφαίνονται χειμῶνος s) ὁ κόσσυφός τε καὶ ἡ κίχλα, καὶ φάσσα, οἱ δὲ ἀτταγῆνες κατὰ τὸ φθινόπωρον, καὶ μελαγκόρυφοι σύκαλλες, t) τε καὶ χλωρος u), καὶ ὄρτυγες τηνικαῦτα πιώτατοι· ἀλεκτορίδες τὸν μὲν χειμῶνα οὐ πάνυ εὐσωματοῦσι, καὶ μάλιστα ἐν νοτίοις· ἡ δὲ τρυγὼν ἐν φθινοπώρῳ καλλίστη· τῶν δ᾽ ἰχθύων οἱ μὲν ἐν τῇ κυήσει κάλλιστοι κάρις, κάρα-

DE CARNIBVS PRO ANNI TEMPORIBVS CAP. III.

Sues verno tempore vsque occasum autumnalem pleiadum sunt pessimi: ex eo vero tempore vsque ad vernum tempus optimi. Caprae hieme pessimae sunt, vere autem vsque ad arcturi occasum esse meliores incipiunt. Pecudes quoque hiberno tempore sunt pessimae: post aequinoctium vero vsque ad solstitium aestiuum pinguescunt, boues vero, cum herba fructum ferat, et finito vere, et per aestatem totam. Ex quibus nonnullae per hiemem sunt optimae, quae nimirum hieme apparent, vt merula atque sturnus, et palumbus, attagenes vero et atricapillae autumno praestant. Itemque ficedulae, et lusciniae, et coturnices, eo tempore sunt pinguissimae. Galli vero gallinacei hieme non admodum corpore augentur, et praesertim in austrinis locis, turtur vero autumno excellit. Ex piscibus vero praegnantes optimi sunt, caris, carabus, et molles,

q) Leg. πλειαδ. Sic numero singulari scribitur.

r) Sic in Cod. Ignoro ἐκκαρπεῖν, notum est ἐκκαρποῦμαι modium. v. *Xiphilini* p.154. *Max. Tyr.* p.322. *Gregor. Naz.* p. 91. 197.

s) V. *Lucian.* in Iudic. vocatis ad fin. et *Theocr.* p. 287.

t) Forte συκαλις.

u) Forte χλωρὶς v. *Ael.* Hist. Animal. IV. 47. p.224. ed. Gronov. et not. p.1019.

κάραβος, καὶ τὰ μαλάκια z), τεύθὶς a), σηπία· τὰ δὲ ὅταν ἄρχηται ἐπωάουςεσθαι b), ὥσπερ οἱ κέφαλοι, ὑπερπλησθέντες δέ οὗτοι τῶν κυημάτων λεπ-τοὶ καὶ ἄτροφοι, καὶ ἔτι μᾶλλον τεκ ́ντες· ὁ δὲ θύννος πιώτατος μετὰ ἀρκτοῦρον, θέρους δὲ χείρων.

les, sepiaet loligines, alii vero, cum ouis incipiunt incubare, vt capitones: cum vero foetu pleni sunt, tenues sunt, et non nutriunt, et multo etiam magis, cum partum ediderunt. Thynnus autem post arcturum pinguissimus est, aestate vero est deterior.

Περὶ ἄρτων· ἐκ τῶν Ἀθηναιου. κεφ. θ'.

Οἱ λεπτὸν τῶν ἄρτων ἀχυλώτεροί τε εἰσι καὶ ἀτροφώτεροι τῆς ὀπτήσεως μᾶλλον καθικιουμένης καὶ ἐξατμιζούσης τὸ τροφῶδες· διὸ καὶ τὰ τῶν c) ἰατρίων καὶ τὸ τῶν λάγανων γένος ἐςιν ἀχυλότερον· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον οἱ κάτοπτοι τῶν ἐγχύλων ἧσσον τρέφουσι καὶ οἱ δίπυροι· ἐπὶ ποσὸν γὰρ ὀπτηθέντες ἀνατρίβονται πάλιν· ἔπειτα δ' ἐκ δευτέρου τῆς τρίψεως καὶ τῆς ὀπτήσεως τυγχάνουσι· συμβαίνει γὰρ διατεθερμασμένους αὐτοὺς καὶ ἐπὶ ποσὸν κεχυμένους πολὺ μᾶλλον ὑπὸ τῆς τρίψεως χεῖσθαι καὶ διαλύεσθαι. Τιούτων δὲ γεγονότων ὑπὸ τῆς δευτέρας ὀπτήσεως,

DE PANIBVS EX ATHENAEO. CAP. IX.

Panes tenues paucioris succi paucioris que alimenti sunt, cum assatio magis extenuet, magisque diminuat in eis vim alendi: quocirca itria et lachana paucioris succi sunt. Hac quoque ratione assati et bis cocti panes minus alunt, quam succi pleni. Nam cum sint quadantenus assati, iterum conteruntur, deinde contriti iterum assantur. Contingit enim, vt ex calfacti et admodum confusi multo magis exattritu fundantur et dissoluantur. Sed cum tales ex secunda assatione sint redditi, quod valens est in eis, consumtum fuit: quod vero restat, et leue, et laxum, et tenuium partium fit, et fa-

z) *Galen.* Gloss. in μαλακιοισι p. 518. ed. *Franz.* et *Aristot.* T. I. p. 438. Vnde etiam probari potest τευθίς.

a) *Cod.* τεῦθυς.

b) Forte ἐπωάζεσθαι v. *Ael.* Var. Hist. I. 15. et *Diog. Laert.* p. 107.

c) *Sic* Cod. forte ἰτρίων, vt etiam leg. *Rasar.* V. *Hesych.* in v. ἰτρικάς et in v. ἰτρία, et *Polluc.* VI. p. 612.

σεως, ἱκανὸν μὲν ἐξ αὐτῶν ἀπαναλῶσθαι. Τὸ δ' ὑπολειπόμενον κοῦφόν τε γίγνεσθαι, καὶ χαῦνον, καὶ λεπτομερὲς, καὶ εὐδιοίκητον· ὅτι δὲ οἱ θερμοὶ καὶ πρόσφατοι τροφιμότεροι τῶν ψυχρῶν εἰσιν καὶ τῶν παλαιῶν, δῆλον· ἡ γὰρ θερμότης αὐτῶν συλλαμβάνεται τῇ πέψει.

facile diſtribuitur. Iam vero calidos recentesque panes valentius nutrire, quam frigidos et veteres, eſt perſpicuum, ſiquidem caliditas quoque concoctionem adiuuat.

Περὶ κριθῶν ἐκ τῶν Ἀθηναίου. Κεφ. ια'.

Τῶν κριθῶν αἱ μὲν γυμναὶ καὶ ἄφλοιοι, πολύχυλοί τε εἰσι καὶ πολύτροφοι, συνεγγίζουσαι τοῖς πυροῖς μᾶλλον τῶν ἄλλων· ἐχόμεναι δὲ τούτων εἰσιν αἱ δίστιχοι ἔλαττον ἔχουσαι τῶν πυρῶν ἀποκάθαρμα τῶν μονοστίχων.

DE HORDEO EX ATHENAEO CAP. XI.

Hordeum aliud nudum eſt, et expers corticis, et multi ſucci eſt, ac valde nutrit, idque propius ad triticum, quam aliud, accedit: aliud vero ſecundum eſt, quod ſpicas habet binis granorum verſibus conſtantes, quod etiam minus habet excrementi, quam triticum, quod ſpicam habet, quae ex vnico granorum conſtat ordine.

Ἐκ τῶν Ῥούφου d) περὶ σύκων Κεφ. μ'.

Σῦκα τῆς μὲν ἄλλης ὀπώρας ἐστὶ κρείσσω, βλάβην δὲ ἔχει τινα. αἱ δὲ ἰσχάδες ἱκανῶς τρέφειν σῶμα δύνανται· οἱ γοῦν παλαιοὶ τοῖς ἀθληταις ἰσχάδας ἐσθίειν παρεῖχον· Γόρα δὲ πρῶτος ὑπήλλαξε τὴν προσφορὰν

EX RVFO DE FICVBVS CAP. XL.

Ficus ſunt ceteris autumnalibus meliores, et tamen noxam quandam afferunt. Caricae ſatis alere corpus queunt. Quamobrem veteres permittebant, vt athletae caricis veſcerentur. GORAS pri-

d) Clarus ſub finem ſeculi primi medicus, de quo *vid. Haller.* Bibl. Pract. T. I p 172.

ϱὰν κϱεαδοῦς Ἐυϱαμένει e) τῷ σαϱμίῳ, καὶ οὕτως μετέπεσεν ἡ διάιτα. primus EVRAMENI Samio carnem afferens, hunc vfum antiquauit, atque ita illa vivendi confuetudo eft fublata.

e) In Cod. Ευϱαμένη. Qui fuerint illi, non liquet.

Sed haec hactenus. In fcenam enim producendus et iuftis laudibus extollendus, fi quis alius, eft PRAENOB. et EXPERIENTISS. CANDIDATVS, qui ftudiorum curriculum Gottingae fub profefforibus haud poenitendis emenfus et optime praeparatus huc conceffit, et morum modeftia fingulari, diligentia, affiduitate ac probitate, quae iuuenes litterarum bonarum ftudiofos apprime decet, cum mihi, tum ceteris profefforibus ita fe commendauit, vt non poffim fperare folum, verum etiam confidere, fore, vt tales tamque praeclaras ingenii dotes certiffima infequantur praemia, nec vnquam habeat PRAENOB. CANDIDATVS, quare eum diligentiae poeniteat. Nolo ergo vlterius in eius laudes excurrere, quia, qui vitae curfus fuerit, quam bene compofita vitae academicae ratio, ipfe fic expofuit.

Ego HENRICVS ERNESTVS IVSTI *primam huius vniuerfi lucem adfpexi Rottleberodae, pago quodam comitatus Stollbergenfis, prid. Nonar. Ianuarii* a. MDCCLIX. *Patrem veneror* HENR. CHRISTOPHOR. *ibidem Paftorem Vigilantiffimum, matrem vero* MAGDALENAM *e gente* PETERSENIORVM. *Parentes cariffimi, quorum pofterior iam ad coelites vocata, prior vero adhuc fuperftes eft, operam omnem adhibuerunt, vt principiis religionis, iisque, quibus aetas puerilis informari folet, difciplinis rite imbuerer. Inde ab anno* MDCCLXXV. *fcholam, quae floret Roslebiae, frequentaui, ibique habui* SCHMVZERVM, *Philofophiae magiftrum et Rectorem longe meritiffimum,* WANCKELIVM *Conrectorem,* STRACKIVM *Collegam tertium ac* SCHVKNECHTIVM *Mathematicum, praeceptores; ex quibus optimis magiftris plurimum profeci, pro quibus non pof-*

fum

fum non, quin publice animum gratum atque obſtrictiſſimum teſtificandum eſſe exiſtimem. Tandem, peracto quatuor annorum ſpatio, idoneus iudicatus, qui praelectionibus celeberrimorum in Academia profeſſorum intereſſem, menſ. April. MDCCLXXIX. GEORGIAM AVGVSTAM *adii, ibique Cel.* KVLENKAMPIO, *Rectore tunc temporis Magnifico, numero ciuium academicorum ſum adſcriptus. Primo in Logicis, Metaphyſicis et Pſychologicis Cl.* WEBERVM *habui praeceptorum, in matheſi pura et adplicata Cl.* MEISTERVM. *Cel.* BLVMENBACH *tradidit mihi hiſtoriam naturalem, Oſteologiam, Pathologiam generalem et ſpecialem. Ill.* MVRRAYI *praelectionibus et excurſionibus botanicis interfui. Cel.* GMELIN *me docuit Chemiam experimentalem.* Ill. BALDINGERI *doctas praelectiones in Pathologiam, Materiam medicam, Pharmaciam, artem conſcribendi formulas et Therapiam maximo cum emolumento frequentaui.* Ill. RICHTERVM, *praeceptorem ad cineres vsque venerandum, Chirurgiam medicam et manualem, Diaeteticam et Therapiam ſpecialem explicantem ſumma cum voluptate et vtilitate audiui. Cel. denique* WRISBERG *Phyſiologiam, Anatomen et artem obſtetriciam me docuit. Quorum virorum in me merita nulla vnquam apud me delebit obliuio.* GOTTINGAE *peracto ſtudiorum academicorum curſu,* IENAM *adeundam putaui, ibique ab Ill.* de SCELLWITZ, *faſces Academiae tunc temporis tenente, in numerum ciuium academicorum ſum receptus. Ill.* SVCCOW *Phyſicam experimentalem mihi explicauit, Ill.* LODER *Anatomen et artem obſtetriciam, nec minus, eo duce, in arte cadauera perite ac artificioſe ſecandi ac Noſocomio obſtetricio me exercui.* EXCELL. STARCKII, *Fautoris ac Praeceptoris haud ſatis aeſtimandi, ſcholas in Therapiam generalem quoque frequentaui, et ſub auſpicio huius humaniſſimi viri praxin clinicam ad lectulos aegrotorum didici. Ill. ac Excell.* GRVNERI, *Fautoris ac Patroni in aeternum venerandi, doctas praelectiones in Semiologiam magno cum fructu ac voluptate audiui. Cl. denique* SCHENCKIO, *oſteologiam et Chimiam pharmaceuticam explicanti, aſſidendum putaui. Quibus omnibus viris maxumas, quas poſſum, gratias hic publice ago.*

Adiit ergo PRAENOB. EX EXPERIENT. CANDIDATVS ordinem noſtrum, vt, qui eius profectus ſint in literis, ſedulo exploraret, dignusque vnanimi conſenſu habitus eſt, cui liceret Hygeae commerita praemia conſequi. Dictus eſt huic ſolemni panegyri dies XX, Iulii, quo defendet

ſuam

ſuam diſputationem dextre conſcriptam aduerſus diſſentientium tela, ſic iubente maiorum inſtituto, ego vero ei poſthaec lauream publice conferam. Quare VOS exoratos perobſeruanter et perhumaniter cupio, PRORECTOR ACADEMIAE MAGNIFICE, PRORECTOR ACADEMIAE MAGNIFICE DESIGNATE, COMES ILLVSTRISSIME, PATRES CONSCRIPTI CETERIQVE PROFESSORES et ſtudiorum FAVTORES, velitis hanc ſolemnitatem VESTRA praeſentia illuſtriorem ſplendidioremque reddere, eoque fauoris ſigno oſtendere, quam ſacra VOBIS maiorum inſtituta ſint. P. P. ſub Sigillo Facultatis a. d. XX. Iul. CIƆIƆCCLXXXII.

